

Is een Fairtrade-banaan beter dan een 'gewone' banaan?

25-04-2016

Door: Carline Lucassen

Bron: OneWorld

Source: Max Havelaar

RESEARCH –

Is een Fairtrade-banaan echt zoveel beter dan een 'gewone' banaan? OneWorld Research sprak met Fedes van Rijn (LEI - Wageningen UR), hoofdonderzoeker van het project 'Fairtrade certification in the banana hired labour sector'.

Hoe is dit onderzoek ontstaan?

“Het idee ontstond in het Verenigd Koninkrijk, waar een groot deel van de bananen – veel meer dan hier – het Fairtrade-certificaat draagt. Retailers kwamen met de vraag: ‘Wij kopen al heel lang trouw gecertificeerde bananen, maar werkt het eigenlijk wel? Draagt Fairtrade bij aan een beter leven voor plantagewerknemers?’ Aangezien bananen één van de grootste Fairtrade-producten vormen, was het voor Fairtrade zelf ook belangrijk om dit te onderzoeken.

Het effect van Fairtrade-certificering is wel onderzocht op het niveau van smallholders (kleine boeren), maar er is nog weinig onderzoek uitgevoerd naar het effect van Fairtrade op de omstandigheden van plantagewerknemers. Dit onderzoek is daarom een baseline-onderzoek: we hebben de situatie zoals hij nu is geïnventariseerd en op basis van vervolgonderzoek – dat hopelijk over twee jaar plaatsvindt – kunnen we conclusies trekken over hoe Fairtrade-plantages zich ontwikkelen.”

Het onderzoek vond plaats in Ghana, Colombia en de Dominicaanse Republiek. Waarom juist die landen?

“We wilden de effecten van Fairtrade in verschillende contexten onderzoeken. De vraag is niet ‘Werkt Fairtrade, ja of nee?’, maar ‘In welke context werkt Fairtrade wel en niet?’. Colombia en de Dominicaanse Republiek produceren een groot deel van het aanbod van gecertificeerde bananen op plantageniveau. Aangezien West-Afrika in opkomst is als producent van Fairtrade-bananen, wilde Fairtrade ook een land uit die regio. Ghana bleek op dat gebied de grootste producent.”

Hoe gingen jullie te werk?

Het onderzoek begon met een inventarisatie: lokale partners gingen op pad om de voorzieningen op de plantages te beoordelen. Vervolgens namen we representatieve steekproeven van werknemers. In totaal hebben ruim 1.100 werknemers enquêtes ingevuld over hun werkomstandigheden, leefomstandigheden en hun ervaringen met Fairtrade, waarna we per land nog met zo'n 12 werknemers diepteinterviews hebben afgenomen. Tot slot organiseerden we in elk land een reflectiebijeenkomst voor managers, werknemers en andere belanghebbenden.”

“In de Dominicaanse Republiek en Colombia vergeleken we Fairtrade-plantages met niet-Fairtrade-plantages. Bij elke geselecteerde gecertificeerde plantage zochten we een niet-gecertificeerde plantage die op zoveel mogelijk vlakken overeenkomsten vertoonde met de eerste; zo keken we naar de grootte van de plantage en naar hoe lang hij al bestond. In Ghana waren er ten tijde van de studie maar twee plantages die bananen exporteren, beiden Fairtrade-gecertificeerd. Daarom vergeleken we de ene gecertificeerde plantage, gecertificeerd in 1996, met de plantage die pas sinds 2012 het certificaat draagt.

De grote vraag is natuurlijk: in hoeverre draagt Fairtrade-certificering bij aan een beter leven voor plantagewerknemers?

“Als je primair naar loon kijkt, zie je eigenlijk geen verschil tussen gecertificeerde en niet-gecertificeerde plantages. Maar we zien wel verschillen op het gebied van *in-kind benefits*, voordelen in natura die een besparing opleveren voor werknemers. Daarbij moet je denken aan toegang tot huisvesting, schoon water en fatsoenlijke lunch op de plantages. Werknemers op Fairtrade-plantages hebben ook meer kennis over hun rechten, bijvoorbeeld op het gebied van klachtenregeling. In het algemeen zijn Fairtrade-plantagearbeiders tevredener over hun levensstandaard en lijken zij optimistischer over de toekomst.”

Wat kunnen Nederlandse consumenten met dit onderzoek?

“Op basis van dit onderzoek zou ik stellen dat je als consument zeker een bijdrage kan leveren aan een beter leven voor plantagewerknemers. De mate waarin verschilt wel per land. Ons onderzoek toont aan dat Fairtrade-certificering op bananenplantages in sommige landen meer invloed heeft dan in andere. In Colombia zijn er bijvoorbeeld sterke vakbonden die macht hebben om te onderhandelen over zaken als minimumloon en arbeidsvoorwaarden. Colombiaanse arbeiders gaven weliswaar aan dat Fairtrade

een belangrijke rol speelt in het verbeteren van hun situatie, maar de rol van Fairtrade is vanwege die vakbonden minder groot dan in de Dominicaanse Republiek.”

Wat zijn jullie aanbevelingen aan Fairtrade?

“Hoewel rechtsbewustzijn van werknemers op Fairtrade-plantages hoger is dan op niet-Fairtrade-plantages, is kennis over rechten nog steeds laag. Eén van onze aanbevelingen is dan ook om nog meer aandacht te besteden aan voorlichting op dat gebied; werknemers moeten bijvoorbeeld leren hoe ze klachten kunnen indienen en wat de eisen zijn voor veilig pesticidengebruik. Daarnaast is het van belang om het naleven van Fairtrade-richtlijnen meer te faciliteren. Zo is het noodzakelijk om werknemers te beschermen tegen schadelijke pesticiden, maar wordt van Ghanese plantagewerknemers nu verwacht dat zij hun werk verrichten in zware laarzen en overalls. Met temperaturen van 35 graden wordt dit niet altijd nageleefd. Je kunt bepaalde maatregelen wel verplichten, maar je moet ook ervoor zorgen dat er daadwerkelijk aan voldaan kan worden.

Fairtrade heeft dit onderzoek zelf gefinancierd. Dat geeft aan dat zij openstaan voor kritische reflectie en voor verandering. Ze houden niet star vast aan een bepaalde denkwijze; ze houden vast aan wat ze willen bereiken.”